

Projektplan

Insatser för hemlösa pensionärer

Innehållsförteckning

1.	Bakgrund och nuläge	4
1.1	Bakgrund	4
1.2	Nulägesbeskrivning	5
1.3	Beskrivning av projektet	7
1.4	Alternativ till projektiden	9
2.	Nytta/effekten av projektet	9
2.1	Intern effektivisering	9
2.2	Nollalternativ	9
3.	Omfattning på projektet och benchmarking	10
3.1	Omfattning	10
3.2	Benchmarking	10
4.	Förutsättningar för att lyckas med projektet och nå avsedd nytta	11
5.	Evidensbaserade modeller	11
6.	Kostnader och finansiering	12
6.1	Projektets kostnader	12
7.	Resursbehov	13
8.	Risker	13
9.	Uppföljning	14

1. BAKGRUND OCH NULÄGE

1.1 Bakgrund

Situationen i Stockholm har sedan tak-över-huvudet-garantin (TÖG) infördes 1999 varit sådan att allt fler hemlösa kommit till härbärgen/akutboendena på s.k. direktintag (utan biståndsbeslut från socialtjänsten). Detta innebär att färre personer hade individuella handlingsplaner alternativt att det är svårt att planera då personerna hinner lämna härbärgen/akutboendet utan att få det stöd de har rätt till.

På grund av att staden ger hemlösa möjligheter att få nattlogi på direktintag har uppföljningen av dessa fungerat olika beroende på akutboendenas/härbärgenas resurser, öppettider och förmåga till kommunikation med handläggarna på stadsdelsförvaltningarna (sdf) och Enheten för hemlösa (EfH). Därför är risken stor att hemlösa, som inte själva tar kontakt med socialtjänsten, sover natt efter natt på härbärge utan att få möjlighet till mer varaktiga boenden och eventuell missbruksbehandling eller psykiatrisk vård.

Socialtjänstförvaltningen har under två TÖG-projekt utvecklat många bra metoder och fick nya erfarenheter som har kunnat tas tillvara i det fortsatta arbetet med hemlösa på akutboende/härbärge. Dock saknades en god samordning av resurserna och fördelning av platser, för att de hemlösa skulle garanteras det stöd och hjälp de har rätt till. Slutsatserna från det senaste TÖG-projektet, som avslutades hösten 2006, visade att en samlad organisation, i form av en TÖG-jour/hemlöshetsjour, skulle vara ett bra sätt att vidareutveckla tak-över-huvudet-garantin i Stockholms stad.

Socialtjänst- och arbetsmarknadsnämnden ansökte därför om medel från Socialstyrelsen 2008 till att utveckla arbetsmetoder för att motverka att hemlösa inte fick tillgång till mer långsiktiga boendelösningar. Projektmedel beviljades till Hemlöshetsjouren, som biståndsbedömer hemlösa som söker nattlogi på akutboenden/härbärgen och länkar dem sedan vidare till ordinarie socialtjänst för vidare insatser.

Ett av målen för Hemlöshetsjouren var att minska antalet personer som går in på direktintag på härbärge med 50 % vid projektslut. Goda resultat har uppnåtts och har påbörjats och en halvering av direktintagen uppnåddes redan efter 4 månaders arbete.

Hemlöshetsjouren, som är ett projekt, kommer att avslutas under hösten. I samband med VP för 2011 kommer formerna för en fortsättning att presenteras.

1.2 Nulägesbeskrivning

Hemlöshetsjouren har noterat att många pensionärer har tagits emot på akutboenden/ härbärgen på direktintag. Hemlöshetsjouren har från starten november 2008 till årsskiftet 2009/2010 kommit i kontakt med 67 ålderspensionärer. Av dessa är 5 kvinnor och 62 män. 19 tillhör Efh och 37 sdf i Stockholms stad, 8 tillhör kranskommuner och 3 annan kommun i landet.

Fördelning från sdf:

Enskede-Årsta-Vantör	8
Södermalm	5
Farsta	4
Hägersten-Liljeholmen	4
Hässelby-Vällingby	4
Spånga-Tensta	3
Kungholmen	3
Norrmalm	2
Rinkeby-Kista	2
Skarpnäck	2
Summa	37

I årets hemlöshetsinventering finns 131 personer som är över 65 år. Av dessa är 28 personer 75 år och äldre. Det är färre än 2008 då det var 151 personer totalt i äldregruppen.

Följande boendevalternativ redovisades:

<i>Antal</i>	<i>Angivet boende</i>
75	av 131 bor på stöd- eller omvårdnadsboende (57 %)
11	träningsslägenhet (8 %)
13	behandlingshem (10 %)
1	håkte, sjukhus, fångelse eller liknande
10	tillfålligt kontraktslöst hos vånner och bekanta
4	camping, hotell, vandrarhem
9	hårbårgel/akutboende
4	uteliggare
4	okånt boende

Under januari till och med juli 2010 har 34 mår fõdda 1945 eller åldre bott på akutboende/hårbårgel efter beslut från Hemlöshetsjouren, vilket innebår att de inte haft någon bokad boende från sdf eller Efh. Antalet loginåtter till och med juli månad uppgick för dessa personer till 152. Den åldsta personen var 76 år.

Tillhårigheten fördelar sig enligt nedan:

Efh	13
Håsselby-Vållingby	6
Skarpnåck	3

EÅV	2
Farsta	2
Hägersten-Liljeholmen	2
Kungsholmen	1
Spånga-Tensta	1
Älvsjö	1
Huddinge	1
Sollentuna	1
Tillhörighet oklart	1
Summa	34

Åldersfördelningen var:

<i>Ålder</i>	<i>antal</i>
65	15
66	7
67	2
68	0
69	1
70	2
71	2
72	2
73	1
74	0
75	0
76	2
Summa	34

Inom förvaltningen finns ett stort utbud av boendeplatser som riktar sig till hemlösa, men det är endast Gamlebo, som är en särskild boendeform för hemlösa. Detta boende är det enda boendet för hemlösa pensionärer som är en permanent boende. Många pensionärer återfinns förutom på akutboenden/härbärgen också på andra boendelösningar av icke permanent karaktär. Inom förvaltningens Boende- och behandlingsenhet finns i dagsläget 68 sådana placeringar.

Fördelningen på olika institutioner var den 1 juli 2010:

<i>Boende</i>	<i>Antal</i>
Ankaret	2
Boende- och utslusslägenheter	1
Edshemmet	15
Eken	1
Familjehem för vuxna	4
Västberga boende	2
Rågö	3
Stegen	1

Pelikanen/BOB:ens del	3
Monumentet/BOB:ens del	1
Bandhagshemmet	18
Hamnvikshemmet	7
Ljungbacken	10
Summa	68

Av ovanstående boenden är Bandhagshemmet, Hamnvikshemmet och Ljungbacken omvårdnadsboenden som har längre boendetider än stödboendena.

Förutom de pensionärer som kommer i kontakt med Hemlöshetsjouren finns pensionärer placerade på akutboenden/härbärgen med bokad plats från sdf eller EfH liksom på institutioner inom förvaltningens Boende- och behandlingsenhet, på institutioner som drivs på entreprenad, på stödboenden inom Stiftelsen Hotellhem och på olika boenden som staden har ramavtal med.

EfH har haft flest antal pensionärer som bor på akutboenden/härbärgen. Den stadsdelsförvaltning som haft flest pensionärer sedan Hemlöshetsjourens start är Enskede-Årsta-Vantör sdf. Inom Hägersten-Liljeholmens sdf finns ett väl fungerande samarbete mellan individ- och familjeomsorgen och äldreomsorgen. Man har utvecklat en modell med boendestöd kombinerat med hemtjänstinsatser.

Äldreförvaltningen och äldreomsorgen i staden arbetar med personer som är över 65 år och behöver äldreomsorgsinsatser. Äldreförvaltningen har inlett en samverkan mellan individ- och familjeomsorgen och äldreomsorgen genom gemensam kompetensutveckling för biståndsbedömare i hela staden så att biståndsbedömarna ska få bättre kompetens på missbruk och socialpsykiatri. Insatser avseende missbruk ingår i individ- och familjeomsorgens ansvarsområde.

Äldreförvaltningen har deltagit i framtagandet av projektiden och kommer tillsammans med Socialtjänst- och arbetsmarknadsförvaltningen att följa projektet.

Många hemlösa pensionärer bor i dagsläget på akutboenden/härbärgen och andra tillfälliga lösningar. Detta är ett problem eftersom äldre hemlösa har behov av mer permanenta boendelösningar. Genom att utveckla nya samverkansmetoder mellan individ- och familjeomsorg, socialpsykiatri och äldreomsorg kommer det att bli enklare att hitta mer permanenta boendeformer samt att utveckla nya modeller för boendestöd för dessa pensionärer med komplexa vårdbehov.

1.3 Beskrivning av projektet

Förvaltningen vill som steg ett i ett projekt närmare undersöka orsaken till att så många pensionärer bor på akutboenden/härbärgen och på övriga boenden som inte

är permanenta. Den mest prioriterade gruppen är givetvis de pensionärer som finns på akutboenden/härbärgen.

Projektet ska ge svar på följande frågor:

- Vilka behov har hemlösa pensionärer och går det att hitta mer permanenta boendelösningar för dem?
- Finns det något som saknas i det utbud av boendeplatser som finns att tillgå?
- Finns samverkansmöjligheter genom att utnyttja kompetens inom äldreomsorgen kombinerat med kompetens inom individ- och familjeomsorgen och socialpsykiatri?
- Förbättras kvaliteten genom att det finns tillgång på sådana tvärprofessionella lösningar?

Som nästa steg i projektet vill förvaltningen utveckla nya arbetsmetoder genom att arbeta mer intensivt med de pensionärer som kommer till mer temporära boendelösningar. För att hitta lämpliga boendelösningar för hemlösa pensionärer krävs ett långtgående samarbete mellan individ- och familjeomsorg (missbruk), socialpsykiatri och äldreomsorg. Ett sådant nära samarbete behöver utvecklas under projektiden. Genom samarbete mellan olika professioner kan pensionären vid behov få tillgång till olika slags stödinsatser i boendet.

Inom Enheten för hemlösa (Efh) finns två biståndshandläggare som gör biståndsbedömningar inom äldreomsorg och inom stöd och service till personer med funktionsnedsättning. Eftersom det inom Efh inte finns samma funktionsindelning i olika avdelningar, som det finns på sdf, arbetar dessa närmare övriga handläggare på enheten. Men samarbetet behöver förbättras även här.

Hemlösa har ofta komplexa problem som kräver erfarenhet från missbruk och socialpsykiatri. Tanken är att personal med kompetens såväl från äldreomsorg som individ- och familjeomsorg ska ingå i projektet och fungera som

- bollplank/handledare för övrig personal,
- boendestödjare när en boendelösning hittats för den hemlöse pensionären och
- stöd till personalen på det boende som pensionären placeras på.

Målsättningen är att hitta individuella boendelösningar och att ge stöd och handledning till ordinarie personal i boendet så att förutsättningarna för att placeringen ska hålla över tid ökar. Om något saknas i det utbud som finns idag ska projektet utarbeta förslag på fungerande vårdkedjor och lämpliga boendalternativ.

Arbetsuppgifter i det planerade projektet

- Identifiera pensionärer i hemlöshet eller i tillfälliga boendelösningar
- Motivera hemlösa pensionärer för mer långsiktiga lösningar
- Närmare kartlägga den hemlöse pensionärens behov

- Samarbeta med handläggare inom sdf/Efh från individ- och familjeomsorgen, socialpsykiatri och äldreomsorg för att hitta en optimal placering och som kan utgöra ett stöd före, under och efter placering
- Utarbeta förslag på fungerande vårdkedjor och lämpliga boendialternativ när vård- och omsorgsboende inte fungerar
- Vid placering stödja den hemlöse i boendet
- Ge stöd/vägledning till personal i boendet

1.4 Alternativ till projektiden

Visst utvecklingsarbete inom området pågår i staden, men det finns risk för att hemlösa pensionärer kommer fortsatt att bo på akutboende/härbärge och andra tillfälliga boendelösningar.

2. NYTTAN/EFFEKTEN AV PROJEKTET

2.1 Intern effektivisering

Målet för projektet att hitta mer långsiktiga individuella boendelösningar till gagn för hemlösa pensionärer genom att förbättra den interna effektiviteten på sdf och Efh. Tanken bakom projektet är att utveckla samverkan mellan individ- och familjeomsorg, socialpsykiatri och äldreomsorg på sdf och Efh så att stödet till den hemlöse pensionären förbättras under placeringen. Det finns i dagsläget ett behov av en utökad samverkan mellan ovanstående verksamheter.

Akutboenden/härbärgen är dyra placeringar. Eftersom platserna är starkt subventionerade för placeringar förvaltningar sker många akuta placeringar där oavsett om den hemlöses omvårdnadsbehov bättre kan tillgodoses på annat sätt. Långa placeringar på akutboenden förvärrar ofta den hemlöses situation, vilket på sikt medför ytterligare kostnader och onödigt lidande för individen.

2.2 Nollalternativ

Hemlösa pensionärer med behov av anpassat boende blir kvar i tillfälliga boendelösningar.

Placering på akutboende/härbärge ska endast vara tillfällig och egentligen inte vara längre än 14 dagar. Akutboende/härbärge är dessutom ingen lämplig boendelösning för äldre personer, eftersom de ofta behöver ett boende som också är fysiskt anpassat efter deras behov. Ett antal akutboenden erbjuder endast nattvila,

vilket innebär att den hemlöse måste vistas ute eller på dagverksamheter under dagtid. Alternativet till projektiden är att de pensionärer som finns på akutboenden/härbärgen och mer tillfälliga boendelösningar fortsättningsvis också kommer att återfinnas på sådana icke permanenta boendelösningar.

3. OMFATTNING PÅ PROJEKTET OCH BENCHMARKING

3.1 Omfattning

Förvaltningen vill i ett samverkansprojekt med ett par stadsdelsförvaltningar och Äldreförvaltningen utveckla former för en mer integrerad samverkan kring hemlösa pensionärer. Viss samverkan finns i dagsläget, men fungerande samverkansmodeller behöver utvecklas och spridas inom staden.

Enheten för hemlösa har haft flest pensionärer på akutboenden/härbärgen och bör därför ingå i projektet. Det är önskvärt att delar av projektgruppen har förankring på stadsdelsförvaltningarna på handläggarnivå, genom att stadsdelsförvaltningar som har många hemlösa pensionärer på akutboenden/härbärgen arbetar halvtid i projektet. På så sätt kan flera stadsdelsförvaltningar delta i projektet. De förvaltningar som ingår i projektet ska utveckla samarbetet mellan individ- och familjeomsorg, socialpsykiatri och äldreomsorg i syfte att hitta fungerande boendelösningar för enskilda individer. Målet är att hitta andra alternativ än akutboende/härbärge för samtliga hemlösa pensionärer.

Projektet föreslås pågå under 2 år och bemannas av:

- 2 handläggare varav en projektsamordnare på 50% från SAF
- 2 handläggare på 50% från sdf
- 1 boendestödjare
- 1 uppsökare på 50%

3.2 Benchmarking

Hägersten-Liljeholmen sdf har utvecklat en modell med boendestöd kombinerat med hemtjänstinsatser för de hemlösa.

Farsta sdf har utvecklat en modell där man via hemtjänsten når de äldre hemlösa. Man har avsatt två boendestödjare som enbart jobbar med dessa. En dagverksamhet får målgruppen ska eventuellt starta.

Erfarenheterna från projekten riktade till unga vuxna hemlösa har visat att man behöver avdela särskilda resurser för att lyckas fånga upp, motivera och erbjuda

mer individuella insatser. Samma torde gälla för den äldre gruppen, eftersom personer med sammansatta vårdbehov ofta är svåra att fånga upp och motivera till lämpliga insatser. Inom projektets ramar skapas möjligheter att arbeta specifikt med denna målgrupp som har särskilda behov.

4. FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR ATT LYCKAS MED PROJEKTET OCH NÅ AVSEDD NYTTA

Erfarenheterna från projektet ska dokumenteras och rapporteras i en delrapport, som summerar år 1, och en slutrapport efter avslutat projekt. I arbetsuppgifterna för projektet ligger att utarbeta förslag på lämpliga vårdkedjor för hemlösa pensionärer och att hitta nya lämpliga boendalternativ för denna målgrupp. Projektet ska också lägga fram förslag på hur arbetet ska fortsätta efter avslutat projekt och bedöma om särskilda riktlinjer för arbetet med målgruppen bör utarbetas.

Implementering av nya arbetsmetoder och nya samverkansformer ska ske genom information och seminarier riktade till handläggare på stadsdelsförvaltningarna. En viktig del i projektet är att föra kunskap vidare och förankra arbetsmetoder på stadsdelsförvaltningarna och Enheten för hemlösa.

5. EVIDENSBASERADE MODELLER

Det arbete som ska bedrivas är uppsökande, motiverande och utredande arbete samt boendestödjande åtgärder över verksamhetsgränser.

Inom dessa områden används följande metoder:

Motiverande samtal (engelska Motivational Interviewing, MI) är en förändringsinriktad, klientcentrerad och samtidigt styrande samtalsmetodik, som används på främst livsstilsområdet. MI är en metod som vuxit fram ur kliniskt arbete och genom forskning. Den bygger på principer från inlärnings- och socialpsykologi. Det är en samtalsmetod för att nå ett optimalt samarbete mellan behandlare och patient. Det är också en metod för att öka sannolikheten av att patienten förändrar ett problembeteende. Metoden kan användas för olika problembeteenden såsom alkohol, droger, kost och fysisk aktivitet, sexuellt riskbeteende, spelberoende och tobak.

Addiction Severity Index, ASI, är en strukturerad intervju som innehåller frågor som är relevanta för klienters missbruksproblem. Intervjun täcker förutom alkohol- och narkotikamissbruk även andra livsområden som arbete, fysisk och psy-

kisk hälsa, socialt umgänge och kriminalitet. På initiativ av Centrum för utvärdering av socialt arbete, CUS (nuvarande IMS) och i samarbete med forskare på Karolinska institutet, Universitetssjukhus, MAS och Institutionen för psykologi i Umeå har en svensk version utarbetats. I Sverige används ASI-intervjun i missbrukarvården, både inom socialtjänsten och hälso- och sjukvården. Den används också inom kriminalvården och vid flera behandlingshem och några av Statens institutionsstyrelses (SiS) institutioner.

DUR

Staden har infört en ny utredningsmetod inom socialpsykiatri (DUR – Dokumentation, Utvärdering, Resultat) och utbildning har genomförts för samtliga handläggare och beställarchef.

För att säkerställa rättssäkerhet och likabehandling när det gäller utredning, bedömning och tillgång till de insatser som erbjuds från stadens socialpsykiatri har nya riktlinjer för utredning, dokumentation m.m. inom stadens socialpsykiatri utarbetats. Riktlinjerna har anpassats till de ändringar som har skett inom socialpsykiatri de senaste åren, bland annat ska evidensbaserade och kunskapsbaserade metoder användas i största möjliga omfattning. Som ett led i det arbetet används DUR vid utredningar inom socialpsykiatri i samtliga stadsdelsförvaltningar. Strukturen för dokumentation och utredning enligt DUR har arbetats in i riktlinjerna.

Inom äldreomsorgen har ett manualbaserat kartläggnings- och bedömningsinstrument implementerats för utredning och bedömning av den äldres behov på liknande sätt som görs inom missbruk (ASI) och socialpsykiatri (DUR), vilket underlättar genomförandet av projektet. Biståndshandläggarna i staden arbetar utifrån detta instrument sedan i mitten på juni 2010.

6. KOSTNADER OCH FINANSIERING

6.1 Projektets kostnader

Projektets totala externa budget beräknas uppgå till 4.700 tkr för två år. Budgeten fördelar sig enligt följande:

- Kostnad för 3 heltidstjänster som handläggare varav en projektsamordnare under två år; totalt 3.000 tkr.
- 1 boendestödare under två år; 1.000 tkr
- Kostnad för 0,5 uppsökare under två år; 500 tkr.
- Övriga kostnader: telefonkostnader, resor för boendestödare m.m.; 100 tkr.
- Kostnad för seminarier etc.: 100 tkr.

Förvaltningen kommer att avsätta interna resurser i projektet genom att ett antal personer (enhetschefen för Socialjouren, enhetschefen för Uppsökarenheten för vuxna, samordnaren för hemlöshetsfrågor och chefen för Enheten för hemlösa), ansvarar för planering, samverkansmöten m.m.

En styrgrupp kommer att följa projektet med representanter från förvaltningen, deltagande stadsdelsförvaltningar (individ- och familjeomsorg och äldreomsorg) samt Äldreförvaltningen. Eventuellt kan också en referensgrupp bildas. Förvaltningen ansöker därför om 4.700 tkr för att genomföra projektet.

7. RESURSBEHOV

Nedan redovisas troligt resursbehov för att projektet ska kunna leverera specificerad nytta:

Namn	Roll/Ansvar	Antal timmar/vecka	Period
Namn 1-2	2 handläggare på 50% från sdf	19,75 tim. X 2 = 1 heltid	2 år
Namn 3	1 uppsökare på 50%	19,75 tim.	2 år
Namn 4	2 handläggare varav en projektsamordnare på 50%	2 X 39,5 tim.	2 år
Namn 5-6	1 boendestödjare	39,5 tim	2 år

8. RISKER

Nedan beskrivs de största riskerna för att de avsedda nyttoeffekterna inte skall kunna nås samt förslag till möjliga åtgärder.

Risker	Åtgärder
Svårigheter att finna lämpliga boendeformer	Lämna förslag på nya lämpliga boendeformer. Påverka/motivera/ge stöd åt ansvariga och personal så att de får förutsättningar

	att klara av att ta emot hemlösa pensionärer med sammansatta vårdbehov.
Att inte kunna nå och motivera hemlösa pensionärer till andra boendelösningar	Att inte ge upp även om det tar lång tid att motivera personer som varit hemlösa under lång tid. Handledning för personalen.
Att inte kunna överbrygga organisatoriska hinder för samverkan mellan olika verksamheter på sdf/Efh.	Kompetensutveckling och gemensamma utbildningar Ansvariga chefer måste ta initiativ till samverkan och ha förståelse för nyttan av projektet.
Budgetsystemet med redovisning i olika verksamhetsområden försvårar samarbetet.	Lämna förslag på alternativa lösningar.

9. UPPFÖLJNING

Projektet ska följas upp av projektsamordnaren, som ska presentera en delrapport efter 1 år och en slutrapport efter avslutat projekt. Projektsamordnaren ska fortlöpande under projektet redovisa erfarenheterna från arbetet till styrgruppen, som i sin tur vid behov för upp olika frågeställningar till beslutsfattare på högre ledningsnivå.

Avsikten är också att sprida de nya samverkansmetoderna och erfarenheterna från projektet vidare via utbildningsseminarier för att kunna nå handläggare inom olika verksamheter i hela staden.